

КОНСТИТУЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ

Досі не вирішеним питанням для політиків і громадян, залишається розуміння Рахункової палати, як органу фінансового контролю з особливим статусом, що знаходиться поза урядовим фінансовим контролем. Одразу виникає запитання, навіщо дублювати повноваження зі здійснення контролю? Для спростування цієї точки зору необхідно визначити статус та повноваження цієї інституції. Ст. 98 Конституції України закріплює, що контроль від імені Верховної Ради України за надходженням коштів до державного бюджету України та їх використанням здійснює Рахункова палата. Профільний закон визначає цю інституцію як постійно діючий орган контролю, який утворюється Верховною Радою України, підпорядкований і підзвітний їй. Основною діяльністю цього органу однозначно виступає контроль — це витікає з усіх законодавчих джерел. Нас зацікавили питання щодо повноважень Рахункової палати, які закріплені в Конституції України.

Контроль за надходженням коштів до бюджету з боку Рахункової палати мав досить фрагментарний характер. Положення Конституції про виконання Рахунковою палатою контролю за доходами державного бюджету містилося в редакції Конституції від 2004 року. Але після відміни конституційної реформи в 2010 році, редакція статті 98 Основного закону змінилася, а Рахункова палата втратила повноваження контролю за доходами. 19 вересня 2014 року Верховна Рада України прийняла в цілому проект закону № 2049 «Про внесення змін до статті 98 Конституції України (щодо повноважень Рахункової палати)», та закріпила контроль і за надходженням коштів до бюджету. Розширення конституційної компетенції Рахункової палати в частині наділення її повноваженням щодо здійснення контролю, не лише за використанням коштів, а й за їх надходженнями до Держбюджету України дає змогу забезпечити повноцінний парламентський контроль за його виконанням.

Прозорий контроль за тим, скільки потрапляє і скільки витікає з казни держави, є цілком логічним, природним і об'єктивним процесом, і він діє в усіх цивілізованих країнах.

Необхідність розширення горизонтів контролю за доходами продиктована міжнародними вимогами. В усьому світі триває вдосконалення системи контролю державних ресурсів у взаємопов'язаному форматі «доходи-видатки».

Рахункова палата була єдиним не тільки в Європі, а й світі вищим органом фінансового контролю, який не контролював бюджетний процес у повному обсязі. І це потрібно було виправити на законодавчому рівні, з огляду на міжнародний авторитет нашої держави, Рахунковій палати зокрема, а також виходячи з прагнення України поглиблювати демократичні процеси та інтегруватися у Європейське співтовариство (Р. Магнута: «Контроль — найважливіший елемент у сфері державних фінансів», Голос України. — № 188. — 9 жовтня 2013 р.).

Відсутність у Рахунковій палаті можливості контролювати надходження до державного бюджету створювала підґрунтя для корупційних схем органами виконавчої влади. Внесення змін до ст. 98 Конституції України необхідно розглядати як крок до подолання корупції та законного наповнення державного бюджету податковими та митними органами, діяльність яких буде контролюватися.

Експерти вважають, що надання Рахунковій палаті права контролювати доходи та розходи коштів державного бюджету допоможе забезпечити право українського суспільства на отримання об'єктивної, прозорої та повної інформації про стан національної економіки та державних фінансів.

Не зважаючи на зміни в Конституції, ст. 110 Бюджетного кодексу України залишилася без змін, і до повноважень Рахункової палати належить здійснення контролю за використанням коштів Державного бюджету України, в тому числі на обслуговування і погашення державного боргу. Спостерігаючи ці законодавчі невідповідності нагальною виступає необхідність реформування усього законодавства, яке стосується діяльності Рахункової палати. Перш за все необхідно розробити новий закон «Про Рахункову палату», який має унормувати статус цієї інституції, як вищого органу зовнішнього аудита, а також деталізувати сферу розширення її повноважень з контролю за доходами.

Проведення контролю за виконанням як дохідної, так і видаткової частин державного бюджету є вимогою основоположних міжнародних документів у сфері контролю державних фінансів. Лімська декларація керівних принципів аудита державних фінансів, яка була ухвалена IX Конгресом INTOSAI ще 1977 року та Мексиканська декларація незалежності вищих органів фінансового контролю, прийнята 2007 року передбачають надання права вищим органам фінансового контролю, яким в Україні є Рахункова палата, здійснювати контроль за доходами та видатками.

Контроль за доходами суттєво поліпшить механізм пошуку додаткових джерел поповнення бюджету та сприятиме більш обґрунтованим пропозиціям з приводу планування Державної бюджету та здійснення фінансової політики держави. Рахункова палата має виступати

потужним борцем з корупцією та нецільовим витрачанням державних коштів, більшість з яких формується за рахунок громадян. Для досягнення покладених цілей необхідно здійснювати повноцінний державний контроль, що поширюється на весь бюджетний процес.

Отже, Рахункова палата, як складна державна інституція потребує, окрім ефективного управління, передусім, належного правового забезпечення, шляхом закріплення чіткої, виваженої, послідовної позиції законодавця щодо її статусу та повноважень. Враховуючи професійний досвід Рахункової палати в міжнародних організаціях та високу оцінку її діяльності залишається сподіватися, що у найближчому майбутньому позитивні зміни відчує як держава Україна, так і її громадяни.